

Põlvnemislugu

Nr. 34

Juuli
2003.a

Sugu ei lahku soosta, võsu ei veere kännusta. (Väike-Maarja)

Tallinna osakonna poolaasta lõppes maikuus toimunud kirikute-mõisate matkaga, mis algas Jänedal, lõuna-vaheajaga Koerus ja lõppes Annas. Minu hinnang üritusele on hea, sest võrreldes eelmisel aastal Jüri Kuuske-maaga toimunud matkaga oli tänavune hästi ette valmistatud. Pääsesime sisse igasse kirikusse-mõisa (eelmisel aastal mitte ühtegi). Jüri Kuuskemaa oli väga heas vormis, puistas andmeid nagu varrukast, tõi näiteid paik-kondade ajaloo ja filosoferis elu-olemise teemadel.

Kuna osakonna liikmete arv on mitmekordistunud, tuleb neid matku sooritada võimalikult suure kohtade arvuga bussiga. Ühe giidi ümber aga niipalju rahvast ära ei mahu ning paljudel jääb ühtteist kuulmata. Aga alati on kaasas ka omapäi uitajaid, kes kohale jõudes asuvad iseseisvalt hoonet ja ümbrust avastama.

Kojujäänute (st kes bussi ei mahtunud) lohutuseks võiks organiseerida samal päeval kaks erinevat marsruuti erinevate giididega. Sel juhul saab lubada ka pereliikmete osalemist.

Üritustest osa võtta soovijaid on alati rohkesti, seetõttu on Tallinna osakonnal raske organiseerida ka muuseumide ja arhiivide külastusi. Neid tuleks edaspidi korraldada gruppide kaupa, kusjuures toimumispäev ei pea alati olema traditsiooniline kuu teine laupäev. Pikka aega on mees mõlkunud filmiarhiivi külastamine, selle ruumid aga võimaldavad väikeste gruppide külastusi.

18.mail 2003 avati Haapsalu Toomkirikus sugupuude näitus, mis oli lahti juuni lõpuni. Sügishooaja alguses ilmuvasse Põlvnemislöö numbrisse loodame muljeid ka sellelt näitusest. Sügisel selgub ka kas selle üritusega sai alguse Läänemaa osakonna asutamine.

Näituse korraldamise eest oleme tänu võlgu Are Saarnele, Signe Taelale, Elle Naruskile ja Aire Nilbile.

Kui lootused ja lubadused täide lähevad, toimub sel sügisel ka üks näitus Nõmme muuseumis. Tänavu kogus muuseum nõmmelaste elulugusid, järgmine aasta aga lubati pühendada nõmmekate perekonnalugudele, põlvnemislugudele.

Madara tänava arhiiv on paljudele koduseks-hubaseks uurimiskohaks muutunud. Mikrofilmide lugerite vähesuse tõttu peab seal oma järjekorda ootama. Kuuldavasti sai arhiiv hiljuti juurde kaks moodsat lugerit. Käivad aga „sahinad“, et Tartust EAA-st toodavad mikrofilmid paigutatakse Riigiarhiivi Maneeži tänava osakonda ning sinna viiakse ka meid huvitavad arhivaalid Madara tänavalt. Sügiseks on selge, kas me selle tehinguga võitsime või kaotasime.

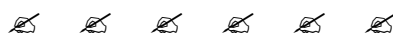
Jälgides Tallinna osakonna koosolekutel uute liikmete enesetutvustamist võib täheldada, et 2001.aastal hakkas liikmeskonda tulema nooremalt rahvast ja enamus olid algajad. 2002.aastal aga liitus seltsiga mitmeid „elupõliseid“ st pikka aega suguvõsa uurimisega tegelenud genealooge (J. Tagaväli, K. Pettai jt.) Varem oli selliseks Voldemar Vitkin, kes liitus seltsiga vahetult enne oma raamatu avaldamist, mil kogu ta elutöö (28 köidet uurimismaterjali) oli juba tehtud. Kahju, et diplomeeritud genealoog Viljandi osakonnaga koostööd tegev ja seltsile palju häid näpunäiteid jaganud Andres Ehapalu ei ole ennast seltsi liikmeks vormistanud.

Esmakordselt meie oma ajakirjanduse ajaloo väljuvad trükist ja ilmuvad suvepäevadel lugejate ette kaks PL numbrit (nr 34 juuli 2003 ja nr 35 august 2003) PL nr 35 on kaua kavandatud saarte ja rannarahva genealoogiat ning endisaegset elu käsitav leht.

Kasutades juhust, pöördun suvepäevaliste poole üleskutsega anda koopiad oma uurimistöödest st põlvnemislöö, sugupuud, suguvõsatabelid hoiule Akadeemilisse Raamatukogusse Tallinnas. Seal nad seisaksid seni kuni moodustatakse EGeSi oma arhiiv või vastav osakond Riigiarhiivi juures. Sellel teemal on varem kirjutanud PL seitsmendas numbris (dets 1998) Viivi Liventaal. Aeg on hakata looma Genealogia Seltsi suguvõsauuringute andmepank või –kogu.

Loodan, et suvepäevad Nõos tulevad osavõturohked ja selles rivis Vana-Võidu-Olustvere-Audru teeivad jällegi sammu edasi tegude ja haarava sisu poolest. Kõigile Häid EGeSi IV suvepäevi!

Ants Roomets

Eestlasele eesti nimi!

Enn Oja

Ligikaudu 180 aastat tagasi sai enamik eestlasi endale perekonnanimed.

20.detsembril 1822 kirjutas nimepanekust O. W. Masingu "Maarahva Nädalaleht".

Mihkli päeval /29.sept./ kulutati kõigel Lihvlandi maal, ning ka Sare-maal, et tulleväl Jürripäeval /23.apr./ perremeeste essimine poolossa priiks saab nimmetud. /.../ On siis ja kõrraste kulutud, et nenda, kuidas seäduse ramato § 11-nemas numbris on kinnitud, et igga-mees, kellele priikslaskmist kulutud, ennesele ja omma suggovõssale liignimme peab võtma, mis ristituse nimme tahha paneb, ja on sellepärast Kirrikovöermöndri härradele (ise)ärralist käsku Kubbermango vallitsuse polest antud, selle peäle vadata, ja selle ülle valvata, et tallopoja innemesed enestele mitte ei rumalat, ei teotavat egga ka möisa-vannemite suggoseltsi nimme ei võtta.

Ametlikult fikseeritud, püsivad ja pärandatavad perekonnanimed anti talurahva päris-orjusest vabastamisele järgnevatel aegadel (Eestimaal 1816, Liivimaal 1819). Nii toimus see Liivimaal kohati (Räpinas) juba aastal 1819, üldiselt siiski 20-ndail aastail (eriti 1822-23) ja viidi lõpule aastaks 1826. Eestimaa kubermangus märgatavalt hiljem, aastail 1834-35. Neid ametlikke nimesid hakkas rahvas hüüdma kas priinimeks, liignimeks või väärnimeks (perekonnanimesid on nimetatud ka sugunimedeks). Keelemees Andrus Saareste (1892-1964) on kogu protsessist avaldanud järgneva kokkuvõtte:

Nimede panemine näis toimuvat nõnda, et kohati küllakupjad, kohati vöörmündrid talude jm asulate kaupamärkisid asjaomaste isikute soovi ja valiku järele liignimesid. Saadud nimestikkude mustandid kirjutati mõisates ümber, kusjuures juba valitud nimesid sagedasti parandati ja moonutati, neile saksakeelseid lõpposaid lisati (tüüp Nõmmepere > Nõmberg, Peedopoeg > Peedossou, Saar > Saarmann) ja paljudele nimesid ka määrati, kes neid ise valida ei osanud. Iga valla nimeloetelu varustati mõisaomaniku ja tunnistajate allkirjadega, loetelud ühendati kihelkonniti, köideti ja saadeti vastavasse kubermangulinna. Suur osa neist kõiteist on praegu talle meie keskarhiivis. (A. Saareste "Eesti liignimedest varemalt, nüüd ja tulevikus", Tallinn 1935)

Kuna tookord anti rohkesti võõrapäraseid või halvasti kõlavaid nimesid, tekkis hiljem vajadus neid eestistada. Muide, 20.sajandi algul oli nimede muutmise küsimus üles kerkinud ka mujal – Soomes, Ungaris ja Rootsiski. Eestis toonitas eeskätt eesnimede muutmise vajadust ajakirjas „Linda“ juba 1903.aastal kirjamees Peäro August Pitka – Ansomardi (1866-1915), seejärel Oskar Kallas 1911.aasta „Sirvilaudades“. Et tsaaririigi tingimustes nimede muutmine osutus ülimalt keeruliseks ja selleks läks vaja keisri eriluba, saadi probleemiga tegelema hakata alles pärast iseseisvuse saavutamist.

Nimede muutmine tõusis päevakorrale Akadeemilises Emakeele Seltsis (AES), kus kaasa löid folkloristid Matthias Johann Eisen (1857-1934), Oskar Kallas (1868-1946), Oskar Loorits (1900-1961), keelemehed Johannes Aavik (1880-1973), Villem Ernits (1891-1982), Andrus Saareste(1892-1964), Juulius Mägiste (1900-1978), koolimees Jaan Ainelo (1882-1941), Tartu Ülikooli soomlasest lektor Lauri Kettunen (1885-1963) jmt.

Vabadussõda polnud veel lõppenud, kui 17.detsembril 1919 Asutava Kogu Seadusandlik Delegatsioon võttis vastu „Perekonnanimede muutmise seaduse“, mis avaldati Riigi Teatajas nr.2-3 (1920). Eesti Kirjanduse Seltsi (EKS) aastakoosolekul 24.vebruaril 1920 esines nimede muutmise võimalustest ettekandega V. Ernits ja samas valiti asja algatama toimikond, kuhu kuulusid J. Aavik, V. Grünthal, J. Jõgever, M. J. Eisen, V. Ernits, O. Kallas, L. Kettunen, A. Kitzberg, Fr. Tuglas ja J. Tõnisson. See toimikond siiski tööle ei hakanud. Samal ajal tunti küsimuse vastu elavat huvi Akadeemilises Emakeele Seltsis. Aasta lõpuks jõuti mõlemas organisatsioonis jõudude ühendamiseni ja tegevust alustas Nimede muutmise Keskoimikond Jaan Bundbergi (Ainelo) juhatusel.

Keskoimikond otsustas nimede eestistamise õhutamiseks välja anda vastavat kirjandust, mille oma hooleks võttis AES. Nii ilmus juba 1921.aasta teiseks pooleks 70-leheküljeline „Eestlasele eesti nimi“, mis sisaldas mitmeid selgitavaid artikleid. Olgu veel nimetatud, et deviis „Eestlasele eesti nimi“ võeti kasutusele just tookord. Lisaks mainitud raamatule (nimetati albumiks), nägi samal aastal trükivalgust veel teine väljaanne – „15 000 uut sugunime“. Litograafilisel menetlusel ilmunud raamatusse koondusid ilmselt keelemeeste soovitatud ja kunstlikult tuletatud eestipäraseid perekonnanimed. Eessõnas aga anti lähemaid juhiseid nime muutmiseks.

Et nimede muutmise ühendatud vormilisi raskusi kergendada, on Eesti Kirjanduse Seltsi ja Akadeemilise Emakeele Seltsi ühine Keskoimikond avanud Nimede muutmise talituse (Tartu, Gildi tän 8). Igal nimemuutjal tuleb kas otsekohe või usaldusmehe kaudu talitusele saata:

- 1) *Ärakiri oma usukoguduse või ka registriameti raamatutest, kust näha oleks asjaomase isiku sündimise aeg ja koht, kas ta on vallaline või abielus, kellega, millal ja kus laulatatud ja kas tal lapsi või kasulapsi on, nende nimed, sündimise aeg ja koht ja missuguste koguduste raamatutes need teated sisse on kantud. Ärakiri käib 10-margalise tempelmaksu alla.*
- 2) *Ärakiri oma linna- või vallavalitsuse perekonnaraamatust, kust selguks kõigepealt asjaomase riikkondsus (ainult Eesti riigi alamate nimemuutust võib kohus kinnitada).*
- 3) *Teatus uue (eestilise) perekonnanime kohta, mis võimalikult vähe tuntud oleks. Soovi korral võetakse uus nimi kaitstud nimede nimekirja, et seda nime keegi teine ei saaks enam talituse kaudu omandada.*
- 4) *Kohtu ja asjaajamise kulude katmiseks 350 marka.*

Kui kõik tähendatud nõuded täidetud, valmistab talitus palvekirja ja saadab nime eestistajale allakirjutamiseks. Palvekirjale peavad ka nimemuutja abikaasa ja üle 18 aasta vanad lapsed oma nõusoleku tunnistuse alla kirjutama. Kui palvekiri on talitusele tagasi saadetud, ei ole muutjal enesel asja õiendamiseks enam tüli ega kulu.

Nii püüti soovijatel asjaajamist igati kergendada, kuid kogu üritus oli siiski liiga uudne ja massilist nimede vahetamist algul ei toimunud. Aktsioon kulmineerus aastail 1934-1940, mil perekonnanimed eestistas umbes 211000 isikut (EE 7, Tallinn 1994).

Alates aastast 1934 leidis nimede muutmine vastava seaduse maksmapanekuga ka valitsusvõimude täieliku toetuse (Riigi Teataja nr 91, 1934). Kogu ettevõtmise raskuspunkt kandus Tallinnasse, kus moodustati organisatsioonidevaheline Kesktoimkond, töötas Nimede Eestistamise Keskbüroo, selle juures nõuandjana eriline keeleline toimkond. Perekonnanimede korraldamise seaduse alusel avaldati perekonnanimede ja nimede korraldamise määrus, mis ilmus Riigi Teatajas (nr 102, 1934). Järgnevalt hakkas 1.jaanuarist 1935 kuni 1.jaanuarini 1937 kehtima perekonnanimede eestistamisel maksuvaba, lihtsustatud kord, mida tookord laialdaselt kasutati.

Sooviavaldused tuli esitada vastava omavalitsuse perekonnaseisumetnikule ja lisada vajalike andmetega perekonnaseisutunnistus. Viimase esitamist ei peetud vajalikuks, kui nime eestistamine toimus samas omavalitsuses, kus peeti ka avaldaja perekonnakirja. Sooviavaldus kuulutati kahe kuu (lihtsustatult ühe kuu) jooksul „Riigi Teatajas“.

Kogu ettevõtmises võis näha siiski teatud kampaanialikkust, sarnasust Eesti lipu propageerimisele, raamatuaasta (1935) läbiviimisele, kodukaunistamisele ja teistele tollastele aktsioonidele, koos kõige eestiliku rõhutamisega. Nii soovitati kohe nime muutmist Vabatiigi aastapäevaks (24.veebruar 1935) või Võidupühaks (23.juuni 1935), propagandaks kasutati ringhäälingu teenuseid, levitati üleskutseid, plakateid, postkaarte jne. Kõigi organisatsioonide juhid pidid tegema vastavat selgitustööd oma alluvate hulgas. Korduvalt kinnitati seejuures nimede muutmise ja valiku vabadust, kuid paneb imestama, et mitmed mõjukad isikud (näit suur rahvuslane Jaan Tõnisson jt) nimede eestistamise aktsiooniga kaasa ei läinud.

Muutmisele pidid kuuluma esmajoones võõrapärased nimed. Vastavas üleskutses rõhutati, et „...eestlased saksastati võõraste võimukandjate poolt -berg'ideks, -mann'ideks, -son'ideks jne, ja meie kodumaale anti perekonnanimedega ilme, nagu oleks tegemist saksa provintsiiga.“ Niisiis, kogu aktsioonil oli ka teatud poliitiline maik juures. Nii või teisiti oli rõhuv enamus muutmisele kuuluvatest nimedest saksapärase lõppudega või hoopis saksakeelsed. Aga leidis ka venepäraseid perekonnanimesid (Kurrikoff, Bernakoff jt), mis ootasid muutmist. Samuti esitati nõue (O. Loorits), et nendest kaoks võõrtähtede kombinatsioonid. Sobimatute nimede hulka loeti ebasündsad, labased ja halvapäralised: Lehm, Vasikas, Oinas, Sikk, Käkk, Korts, Sarvik jt või ka sellised nagu Pütt, Piip, Toru, Luud jne. Johannes Aavik pidas teatud määral inetuiks ka ühesilbilisi nimesid, millede lühikesele vokaalile järgneb pikk konsonant: Kipp, Köpp, Päts, Neps jt. Nimede muutmist toetasid tollased nimekad keelemehed, aktsiooni eesotsas seisis Siseminister K. Einbund-Eenpalu, Propaganda Talitus ja teised riiklikud funktsioonid.

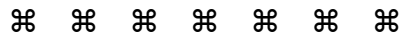
Uute nimede valikuks Tartus 1935.aastal Juulius Mägiste ja Elmar Elisto toimetatud mahukas „Eesti nimi. Valik uusi perekonnanimesid“, kujutas tegelikult 1921.aastal ilmunud „15 000 uut sugunime“ parandatud ja täiendatud väljaannet, kus soovitati jätkata uute nimede otsimist eesti laialdasest sõnavarast ja kohanimedest. Nii see tegelikult nimede eestistamise käigus kulgeski. Keelemeeste arvates osutusid sobivaiks 2...4-silbilised nimed, eelistatuiks peeti nimesid omastavas käändes, sest sõnatüvi seejuures ei muutunud: näit Mäe (mitte Mägi), Laane (mitte Laas), Saluse (mitte Salune) jne. Soositud oli nimede soetamine liitsõnadest (Niitaru, Pajumets, Põldoja, Kivisaar jt). Nimede eestistamise tulemusena läks käibele rohkesti ühesuguse malli järgi tekitatud nimesid. Veel enam, tollased seadused võimaldasid näiteks perekondades vendadel võtta erinevad perekonnanimed, mida üsna laialdaselt praktiseeriti.

Keelatud nimedest. Soovija ei saanud omale võtta nime, mis kantud kaitseregistrisse, liiga laialt levinud nime, tuntud tegelase või üldtuntud sugukonna nime, samuti neid nimesid, millel halb tähendus või kõla. Keelatud oli ka võõrkeelse kujuga nimed, kui soovija enne eesti rahvusest ning omas enne eesti nime. Nimemuutmise otsuse jõustudes võis soovi korral esitada siseministeeriumile sooviavalduse nime kaitseregistrisse võtmise kohta, mis tookord maksis 25 krooni ja mille kohta anti vastav tunnistus. Kuni 15.märtsini 1935 oli kaitseregistrisse kantud 40 eestistatud perekonnanime. Hiljem see arv kasvas. Kuid ligi kakssada enamlevinud perekonnanime seisis samuti nimekirjas, mida valida ei tohtinud.

„Postimees“ pühendas 15.oktoobril 2002 terve lehekülje eesti perekonnanimedele. Kirjutises on põnev jälgida eesti enamlevinud perekonnanimede edetabelit. Ühtlasi selgub artiklist, et ministeeriumide vahel tiirleb praegu kooskõlastamisel olev isikunimede seaduse eelnõu, mis peaks selguse tooma nimede muutmise võimalustesse tänapäeval. Ja veel, ka risti- ehk eesnimed vajaksid jälgimist, sest tänapäeva eesti lastele antakse sageli selliseid kummalisi nimesid, millede hääldamisega võib tekkida raskusi (Christophel Lloyd, Adrian Herden, Klayd-Marki, Anzhelina Amrita, Liisgret, Mona Mirelle jne).

Juba 80 aastat tagasi kirjutas keelemees Johannes Aavik: „...Enamasti ei võta nime andjad nime tähendust sugugi arvesse, mida nad ei tunnegi, vaid valivad ainult nime kõla järele.“

Küll tundub see ütlemine tänapäevaseks!

Tallinna osakonna uued liikmed aprill 2003

Kadri Linder	1981	Tallinn	Hageri	Asse, Klotsman, Polma, Rais, Sabin, Truu
Sirje Luht	1953	Tallinn	Pärnu Audru Pärnu-Jaagupi Saarde	Melikov, Saardson, Tomson Esna, Pallo (Palo, Palu), Saks, Sooman(n) Ka(a)bus Tearu, Tõnisson
Silvi Namme	1937	Tallinn	Kullamaa Martna Karuse Harju-Madise Järva-Madise	Kalde, Vanker, Viilup Kalde Kalde Laur Name, Markus
Taimi Nõlvak	1963	Rapla	Kõpu Viljandi	Pärnits, Pernits Pärnits, Pernits, Riisenberg, Säre
Anneli Parve	1939	Tallinn	Kõpu Põltsamaa	Kahu, Lepik, Seitam Lepik
Liina Pihlak	1937	Tallinn	Pärnu Pilistvere	Melikov, Sang Kobin
Pille Võsu	1958	Tallinn	Haapsalu Hageri Räpina	Võsu Pootsmann Reinomägi
Sirje Överus	1945	Tallinn	Jämaja Rakvere	Lõhmus, Lehmus, Rand, Sooäär, Usin Överus

Miks ma uurin suguvõsa?

Heino Tooding

Olen vahest mõtisklenud, mis on see päris põhjus, mis sunnib selle asjaga tegelema. Olen seda meelt, et igal uurijal võib selleks olla oma ajend ja põhjus, aga midagi peab ka kõigil ühist olema, mis toob inimesi suguvõsa uurimise töö juurde.

Üritan siinkohal näidata, miks mina sellega tegelen. Aastaid tagasi, kui pensioniiga kätte jõudis, tuli tahtmine enda ja lähisugulaste kohta väike tagasivaatav kroonika (nimetame teda nii) koostada. Selle jaoks oli vaja palju eluloolisi andmeid ja daatumeid leida. Üht-teist sain kodustest paberitest ja elusolevatelt sugulastelt. Palju jäi siiski puudu ja mõned andmed tundusid kahtlased. See sundis asuma tõsisema uurimistöö juurde.

Vahemärkusena olgu öeldud, et puudusid uurimistööoskused, kogemused ja teadmised ja see tõi mind EGeSi ridadesse.

Ilmselt on tegemist ka minus lõkkele löönud teatud edevusega, mis tingis perekonnakroonika koostamisega tegelemise. Selleks oli ehk ajend jätta endast mingi kirjalik märk tulevastele põlvedele.

Teine ajend on ehk see, et tahad rohkem ja täpsemalt (ajaloolises mõttes) teada saada oma eelkäijatest. Mis olid nende nimed, millal elasid, kus elasid, millega tegelesid jne.

Tänapäeval on moodne rääkida oma juurtest. Kuhu viivad sinu juured? Väga põnev teada saada!

Kolmas ajend on rohkem emotsionaalset laadi. Iga arhiiviskäik võib pakkuda üllatusi ja ka põnevust. See on kui kohtumine oma esivanemate vaimudega. Nimed, aastaarvud, mitut laadi vanad kohanimed muutuvad sinu jaoks ühtäkki justkui elavaks ja omandavad uue tähenduse.

Samas võib suguvõsaurimist hinnata ka kui meelisajaviidet või hobi.

Tööst arhiivides - õnnelikud leiud ja apsud

Heino Tooding

Uurimistöös arhiivides tuleb alati valmis olla üllatusteks. Näiteks selline lugu.

Lubasin täditütrele, kelle neiupõlvenimi oli „Susi“, täpsustada tema isapoolse suguvõsa andmeid. Oli teada, et isa vanemad olid kogu oma elu elanud Põltsamaa kihelkonnas. Pole midagi lihtsamat kui võtta selle kiriku personaalraamat ette ja sealt järgi vaadata, millal keegi on sündinud, ristitud, abiellunud jne. Esimene üllatus oli selles, et sisukorras, kus kõik esinevad nimed kenasti ära toodud, sellist nime ei esinenudki. Ei või olla! Võib-olla jäi sisukorra koostajal kahe silma vahele? Ei tahaks uskuda! Kas kunagi eestistatud nimi? Oleks ehk sellest varem kuulda olnud. Siis jäi silm kuidagi nimekujule Sussi. Vastutahtmist kerisin lindi selle kohani välja ja ennäe imet! Kohe olid ka samas kõik tuttavad õed-vennad reas, kes olid täditütre isapoolsed sugulased.

Sussist oli ajapikku saanud Susi. Alles hiljem meenus mulle, et Põltsamaa kandis Susi nime üldiselt ei pandud, kuna seal tähendab see hoopis ussi – seega ebameeldivat elukat. Mitte aga hunti, kes on ilus, julge ja kaval ja keda mõnel teisel murdealal on susiks kutsutud.

Oli see nüüd õnnelik leid või aps või mõlemad koos. Kogemus igal juhul.

Kruukide suguvõsa kokkutulek Lagedil

Salme Niilisk

14. juulil 2001.a, laupäeval, toimus Harjumaal Lagedi koolimaja õuel Kruukide suguvõsa I kokkutulek, millest võttis osa 150 inimest.

Kust tuli mõte selline kokkutulek korraldada?

Loomulikult oleme kuulnud ja lugenud kuulutusi teiste selliste ürituste toimumisest. Meie kokkutuleku alged ulatuvad 1960 aastatesse.

Minu isa Johannes Niilisk ja ema Elfriede-Helene Niilisk olid mitmel korral jutustanud oma sugulastest, kes kõik olid jäänud maha Harjumaale, kui isa kolis 1936.aastal Läänemaale, Martnasse.

Meie peres kasvas üles 11 last, 5 venda ja 6 õde ning nende kõigi abikaasade, laste ja nende sünnipäevade meelespidamisega oli raskusi. Sellepärast sai kõik paberile pandud. Siia kõrvale tulid ema Elfriede-Helene Niiliski 5 onu ja 6 tädi. Kõik andmed (nimi, sünni- ja surmaaeg, kellega abielus, palju lapsi jne) said ema-isa mäletamist mööda kirja pandud millimeeterpaberile ja aja jooksul sai seda täiendatud.

Põnevaks läks see asi veel siis, kui sai millimeeterpaberil sugupuu kaasa võetud ja ise sugulasi külastatud. Täna on see originaalsugupuu, nagu ma seda nimetan, üsna kortsus ja lapitud.

Hiljem märkasid palju kokkulangemisi ja sarnasusi eri põlvkondade vahel. Kruuk Anol ja Jaanil sündis kokku 12 last, 5 poega ja 7 tütar. Üks poegadest suri enne 1-aastaseks saamist. Täpselt sama olukord oli Elfriede-Helene ja Johannes Niiliski peres. Lapsi sündis 12, neist 5 poissi ja 7 tüdrukut, kusjuures üks poiss suri enne 1-aastaseks saamist. Anol ja Jaanil sündis lapselapsi 26, samuti Elfriede ja Johannesel oli lapselapsi 26. Kas pole hämmastav! 2000.a. suvel sattusin sugulastele külla Lagedile, kus elavad kaks ema onupoega, Ano ja Jaani pojapojad Raul ja Valter Kruuk. Nemaad viisid mind esimest korda meie esivanemate sünnikohta Soonele, mis asub kaunis kohas Piritä jõe käärus. Nägin seal esivanemate aegseid õunapuud, mis olid saaki täis. Ja ometi olid need õunapuud näinud mitut põlvkonda Soone mail üles kasvamas. Õlgkatusega onn, mille ees humalahekk, pole kahjuks säilinud. Seal õunapuude all valdas meid kõiki eriline tunne – see oli sõna otseses mõttes oma juurte tunnetamine, oleme siit välja kasvanud. Tulid meelde ema jutud valge habemega vanaisast, kelle juures ta jala sageli Nabalast käis. Soone õunapuude all koos teiste sugulastega saigi esimest korda välja öeldud mõte, et siia tuleks tuleval suvel kõik Ano ja Jaan Kruuki järeltulijad kokku kutsuda. Sugupuult kokku lugedes pidi meid olema umbes 230.

Kuna ema vanaisa Jaan Kruuki ja vanaema Ano Kruuki vanematest ja eellastest ei teadnud keegi jutustada ega teatud nimesidki, tuli minna Tartusse Ajalooarhiivi andmeid otsima. Õnneks on Jüri kirikuraamatud kõik säilinud, sealt sai palju huvitavat materjali ja seda tööd tuleb muidugi jätkata.

Huvitav on märkida, et arhiivis tuhnides ja teiste sugupuudega tutvudes ei ole minu oma algatusel ja tarkusel alustatud ja edasiarendatud sugupuule midagi ette heita. Ainult mõned tähised on teistmoodi.

Saime kokkutuleku organiseerimise eesmärgil Elfriede Niiliski onupoja Raul Kruukiga ja tema abikaasa Maimuga ning õetütrel Ülle Lammertsoniga esimest korda kokku 16 jaanuaril 2001.a. Seega sai kokkutulekut ette valmistatud täpselt pool aastat. Selle poole aasta jooksul tegime 7 “aktiivi” koosolekut, kus arutasime läbi üksikasjalikult kõik küsimused ja igast koosviibimisest on tehtud protokoll. Kutsusime oma juhtgruppi neid sugulasi, kellest oleks kasu ühe või teise asja organiseerimisel. Nii sai helistatud heraldik Priit Herodesele ja palutud ta meie teisele koosviibimisele, et ta saaks aimu me suguvõsast ja ehk annaks välja töötada suguvõsa vapp. Priit Herodes oli väga huvitatud meie ettevõtmisest ja paari päevaga oli tal vapi kavand valmis. Selles kavandis me ei muutnud esialgu midagi, tulevikus võib aga iga haru või ka perekond, aluseks võttes antud kavandit, kujundada oma pere või isikliku vapi. Olime vapi üle väga uhked. Vapist sai tehtud vimpel, mis lehvib kokkutuleku päeval koos sini-must-valge lipuga Lagedi koolimaja õuel. Vapiga kaunistasime laululehed ja muud materjalid.

Nii mõnigi võis arvata, et me ajame selle asja kuidagi liiga suureks, aga vähemaga ei saanud. Ühest ideest tekkis teine ja meil oli omavahel suurepärane koostöö. Keegi ei tõmmanud teise ideid maha, vaid innustas veel takka. Meie juhtlauseks sai: “Teeme ära”. Juhtgrupil olid peale sugulaste abiks juba nimetatud heraldik Priit Herodes ja Sulev Roosma. Viimasel olid suured kogemused selliste kogunemiste läbiviimisel ja tema mõtetest ning materjalidest oli palju kasu.

Õetütar Janne Tekku võttis oma peale millimeeterpaberilt sugupuu arvutisse löömise. Ta vaeseke ei kujutanud ette selle töö mahtu, aga toime ta tööga tuli ja kokkutuleku päeval sai tõmmatud stendile üle kolme meetri pikkune sugupuu. Ülle Lammertson võttis vimpli tegemise enda peale. Tädiipoja poeg Mart Abro töötas välja tunnustuskirja kavandi. Minu õde Milvi Leitaru luuletas suguvõsa hümnid, mille trükkisime ära laululehel ja mida saab ka laulda viisil “Kas tunded maad...”. Nii sai igaüks omad ülesanded.

Ühiselt töötasime välja kutse teksti ja saatsime selle laiali juba märtsi lõpus, et kõik saaksid oma suveplaanid selle järgi seada. See oli kindlasti üheks teguriks, et kokkutulekust osavõtjaid oli nii palju.

Kuulutasime välja, et kellel võimalik, saatku meile koopiaid vanadest piltidest. Paljud usaldasid oma vanad fotod meie kätte, tegime neist ise koopiaid ja sellest sai 4 korda 3 meetri pikkune väljapanek. See väljapanek äratas elavat huvi. Raul Kruuk tegi Lagedi koolimaja seina äärde laudadest stendi, kuhu sai välja pandud lisaks piltidele uus arvutist tulnud sugupuu, vana millimeeterpaberil sugupuu, vapp, vapi heraldiline kirjeldus jne. Paljud võtsid kaasa oma väljapaneku perekonna tutvustamiseks tehtud fotodest, mis sai samuti stendile pandud.

Kavandasime kohe algselt oma kokkutuleku ühe-päevase, ehkki olime teadlikud, millest me seetõttu ilma jääme. Ühe päeva sisse ei mahu Lagedi vaatamisväärsuste ja muuseumide külastamine, samuti Jüri surnuaial käimine. Jüri surnuaeda on maetud enamus meie suurest suguvõsast, sest esivanemad on asunud Harjumaal väga pikka aega.

Kokkutuleku paigaks sai valitud Lagedi koolimaja ja selle hoov. Juhuks, kui peaks sadama, oleks võimalus kasutada kooli ruume. Seda aga vaja ei läinud.

Kokkusaamise eesmärgiks olime algul kohe seadnud võimalikult suure osavõtjate arvu. Seepärast panime osavõtu maksuks sümboolse summa, kusjuures rõhutasime, et raha puudumisel ärge jäägu tulemata ükski sugulane. Kui teadsime mõnda, kes elab ainult pensionist ja on raskusi osavõturaha maksmisega, vabastasime me ta sellest täiesti.

Ettevalmistuse aja sees külastasime mitut sugulast, kellest seni suurt ei teadnud. Täpsustasime andmeid, saime uusi aadresse ja telefoninumbreid. See aitas suhelda osavõtjatega vahetult.

Laupäeval, 14.juulil, tervitas meid päikeseline hommik, ilm oli võrratu. Alustasime varakult telkide üles panemisega, materjalide stendile seadmisega. Kogunemine oli ette nähtud kella 11.00-13.00. Esimesed saabujad tulid kohale juba pool 10 ja panid kohe käed külge, kus vähegi said abiks olla. Olime teinud suure piimanõutäie morssi ja teise tulist teed.

Registreerimise telgis algas vilgas töö. Saabujate nimed kontrolliti eelnevalt valmis tehtud nimekirja alusel, täpsustati, kui vaja, koguti raha, müüdi sümboolse hinna eest esivanemate eelmise sajandi algul tehtud fotosid, võeti vastu kokkutuleku üldpildi tellimusi, jagati sugupuud ja laululehti jne. Kella 13.00 olid kõik kokkutulnud registreeritud ja algas kokkutuleku pidulik avamine.

Raul Kruuk kui Ano ja Jaani pojapoeg ning eluaegne Lagedi elanik sai austava ülesande juhatada sisse Kruukide suguvõsa I kokkutulek. Ta tutvustas kokkutuleku eestvedajaid ja nende tegemisi, rääkis päevakavast ja kutsus lippu ning vimplit heiskama kõige auväärsemad suguvõsast – Valter Kruuki ja Herbert Niiliski. Sel ajal laulsime laululehtedelt lipulaulu “Kaunistagem eesti kojad...”. Avamisele olime kutsunud aukülastajana kirikuõpetajat Peeter Paenurme Läänemaalt (Martna hooldajaõpetaja) ja Tanel Otsa Jürist, Lagedi kooli direktori Endel Lepiku ja kunagise koolidirektori, nüüd pensionipõlve pidava Sven Sagrise. Kõigile neile andis Raul järgimööda sõna. Peeter Paenurm ja Tanel Ots õnnistasid meie koosviibimist ja panime lahkunud sugulaste mälestuseks lipu jalamile põlema küünlad.

Järgnevalt oli kavas teha üldpilt, kuhu kõik 150 osalejat peale mahuksid. Selleks valisime looduslikult kauni künka jõe ääres, kooli õuel. Fotograaf tegi pildid valmis ja rahvas sai need kätte veel sama päeva õhtul.

Nüüd läksime kõik koos Soonele, oma esivanemate talu maadele, kuhu oli umbes pool kilomeetrit. Vanemad inimesed sai sõidutatud autodega kohale. Soonel rääkisid Raul ja tema vend Valter Kruuk elust-olust oma lapsepõlvest, mida nemad mäletasid. Istutasime Soone maadele 6 noort tamme ning laulsime laululehtedelt “Üks kask meil kasvas õues...” ja teisi laule. Milvi Leitaru luges ette oma luuletatud suguvõsa hümnid.

Kooli õuele tagasi jõudnud hakkasime sööma, sest kõhud olid juba tühjaks jõudnud minna. Meil oli üles pandud söögitelk, kuhu kõik said kaasavõetud söögid panna. Osa laotasid tekid maha ja söid nagu piknikul. Ühiskatlast pakkusime hernesuppi, mis maitstes suurepäraselt.

Kuna ilm oli ilus ja kõhud täis, tunnetasime seda head tunnet olla koos nii tuttavate kui tundmatute sugulastega. Kõikide nägudelt peegeldus rahulolu. Peale lõunat kutsusid Raul ja Maimu kogu seltskonna oma koju oma majapidamist vaatama. Nende kaunis kodu asub kohe kooli vastas üle tee. Paljud kasutasidki seda võimalust.

Kui kooli õuele tagasi jõudsime, süütasime jõekäärus lõkke, istusime ümber lõkke ja tegime “vaba mikrofoni”, kus iga pere esindaja sai võimaluse tutvustada oma peret. Et anda teistele aega julguse kogumiseks, alustas Raul Kruuk oma perest.

Lõkke ääres jagasime ka tunnustuskirju küll juulikuu tähtpäevalistele kui ka kõige suuremale (väiksemale) perele, kaugemalt kohale tulnule jne. Kaugemad külastajad olid kohale tulnud Soomest Jyväskyläst.

Küsisime arvamusi edasiste kokkutulekute korraldamise kohta, arvamusi vimpli ja vapi kohta jne. Korraldajad said väga head informatsiooni ja enamus kokkutulnutest jäid selle päevaga väga rahule. Üksmeelselt avaldati soovi, et sellised kokkutulekud hakkaksid toimuma regulaarselt 2-3 aasta järel.

Noored ja hakkajad olid läinud vahepeal palliplatsile, kus mängiti igasuguseid põnevaid mäge. Seda tegevust jätkus pimedani. Osa perekondi lahkus koduteele, osa aitasid maha võtta telke ja koristada. Jätkasime veel muljetega Rauli ja Maimu õues päris pimedani välja. Nii möödus see päev.

Meile, organiseerijatele, jätkus aga veel tööd ka peale kokkutulekut. Otsustasime, et paneme kokkutuleku materjalid kõik ühtede kaante vahele tulevaste põlvete jaoks ja ka tulevastel kokkutuleku organiseerijatel on sealt hea ehk mõõtu võtta. Sai kokku küllalt mahukas kaust, mille andsime edasi Raul Kruuki pere valdusse. Kes seda kausta sirvib, saab ülevaate kogu üritusest. Seal on sugupuud, kokkuvõtted täidetud ja tagastatud ankeetidest, ettevalmistustoimkonna koosolekute protokollid, kulude aruanne, osavõtjate nimekiri, e-postiga saadetud järelkajad, fotod jne.

18. septembril 2001.a sai teoks niinimetatud järelkokkutulek. Selleks ajaks olid muljed laagerdunud, fotod valmis ja filmid ilmutatud. Kokkutulekul oli kaks filmijat, kes jäädvustasid kogu päeva sündmused videolindile. Vaatasime ühiselt läbi videod, jagasime veel tublimatele tunnustuskirju.

Armsad sugulased tegid Raul Kruukile ja allakirjutajale meeldivad mälestusesemed nahast prillitoosi näol, millele oli graveeritud pühendus. See oli meile suureks üllatuseks ja tunnustuseks.

Järelkoosolekul otsustasime saata pöördumise ühele suuremale harule suguvõsas ja tegime neile kirjalikult ettepaneku võtta järgmine kokkutuleku organiseerimine enda peale. Täna on sellele tulnud positiivne vastus ja nad on suure rõõmuga nõus seda tegema. Järgmisi kokkutulekuid on ka kergem organiseerida, sest suur töö on esimesega ära tehtud.

Mida veel kokkuvõtteks öelda? Oleme kõik väga rahul, et selline üritus sai korraldatud. Kui alustasime, ei kujutanud ette, et see nii mahukas töö on. Aga tööst tuleb rõõm ja rahuldus.

Autor on Elfriede-Helene ja Johannes Niiliski üheksas laps ja viies tütar.

Kruukide suguvõsa vapp

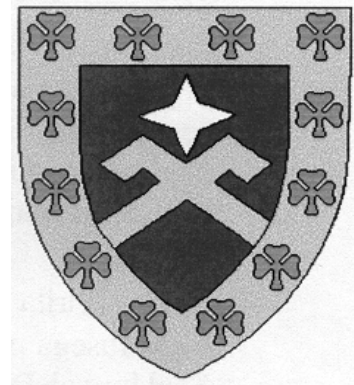
Vapi heraldiline kirjeldus

Punasel kilbil on kuldne haakühendusega sarikas. Selle kohal hõbedane tähtrist, kuldses ääris 12 rohelist ristikehinaalehte.

Selgituseks:

Kilbi põhivärvus viitab suguseltsi põlvnemisele Harjust. Sarikas tähistab algkodu, kuldset kallist katust. Tähtrist on vaimsuse sümbol, märgib ka põhjanaela ja kindlat elusihti. Kuldne ääris tähistab põlvnemist põllumeestest. Ristikuleht on õnne ja heaolu sümbol.

Arv 12 tähistab tasakaalu ja harmooniat. Kaksteist last on olnud mitmeski peres.

Priit Herodes
Heraldik

Suguvõsa hümn Milvi Leitaru (Niilisk)

1. Eks iga puu teab oma juuri,
sest juured toidavad ju puud.
Nii ka inimelu võrsed
on esivanemaile truud.

2. Kus Pirita jõe kaunis orus
õlgkatusega madal onn.
Seal humalate heki varjus
kord elas armastus ja õnn.

3. Jaan Kruuk ja tema noorik
Ano
seal popsikohta pidasid
ja nende kaksteist pisipõnni
seal koos kõik suureks sirgusid.

4. See ei ole muistne saaga
ka mitte lihtsalt möödunu.
See on minu geenivara -
ma sellest tüvest võrsunu.

5. Me targad esiisad teadsid
maa tuleb täita lastega,
kes austaksid ja meeles peaksid
meid lastelastelastena.

6. Siin on see maa, kus tite häll
kord kiikus esiisadel
Sest laulgem nüüd ja ikka nii
See ilus koht on meie Lagedi.

Hurda küla Pettai suguvõsa

Karl Pettai

Rõuge valla Hurda küla, loodekagu suunas pikaks veninud aهلكüla, asub Pärlijõe keskjooksu vasakul kaldal. Tegemist on põliskülaga, mille esmaasustamise aeg jääb aegade hämarusse. Kirjasõnas on küla esmakordselt mainitud Liivimaa 1638. aasta maarevisjonis.

Pettai suguvõsa algkodu, Hurda talu, on üks Hurda küla põlistalusid. Talu poolitamise tulemusena 19. sajandi keskpaiku eraldus sellest Mäetare talu. 1890. aastal oli Hurda talu suurus 44 ha, sellest põllumaad 18 ha. Talus oli 8 lehma, 3 hobust, 6 lammast, 5 siga, 9...10 kana. Hoonetest olid samal ajal olemas rehielamu, laut, tall, 2 küüni, 3 sulaseaita ja suvekoda. Õue ligiduses asus vana ohvrikivi – nn targa tare ase, kus rahvapärimate järgi kunagi olnud külatarga maja. 19.-20. sajandi vahetusel toimunud tulekahjus rehielamu hävis. Rehetare koos rehealusega ehitati rehielamu asemele. Elumaja aga ehitati sellest kaugemale, künka nõlvale, kaevule lähemale. Talu tollaegse plaani on 1950-ndatel aastatel koostanud Eesti Rahva Muuseumi teaduslik töötaja Tamara Habicht. Plaanil on näidatud ka tollal juba hävinud vana rehielamu.

1957-1958. a valmistas Torma valla Lilastvere küla elanik Harri Pärnik muuseumile eespool nimetatud hoonete ülestõstatavate katustega maketid. Hoonete sees oli miniatuurne ajastule vastav mööbel. Neid kasutati korduvalt mitmesugustel näitustel 1994-1996 oli Kuperjanovi tänaval asuvas Näitusemajas välja pandud tolle aja Hurda talu reljeefne makett koos nimetatud hoonetega.

Alates 1984.aastast seisab Hurda talu tühjana. Hoonetest on säilinud ainult saja aasta vanune elumaja ja 1930-ndatel aastatel ehitatud kaheosaline (riide- ja vilja-) ait.

1880-ndatel aastatel tekkis Mäetare talu poolitamisel Ala-Palu ja 19.sajandi lõpuaastatel Hurda talu veelkordsel kaheks jagamisel Pedaja talu.

Hurda talu on ühe Pettaiide suguvõsa haru (kokku on neid Eestis 14) algkodu. 1782.a hingeloenduse andmetel on seal elanud 65-aastane perekonnanimetu Peep (sündinud seega umbes 1717) ja tema poeg Jahn (1762-1823). Jaani poeg Hindrik (1784-1846) sündis samuti perekonnanimetu pärisorjana, kuid 1819 sai tema oma perega pärisorjusest priiks.

Perekonnanimede panemise ajal 1820-ndate aastate esimesel poolel valis (või anti mõisniku poolt?) ta oma perekonnanimeks, võib-olla silmas pidades lähedal Marjamäel kasvavaid põlispedajaid, Pettai (algsest kirjapildis Pedday).

Hindrik oli kaks korda abielus. Tema esimene naine oli Hõdo Juhani tütar An (1783-1837) ja teine naine An Jaani tütar Helstin (1816-?) Hurda küla Karbi talust.

Hindrikul oli kahest abielust kokku ellujäänutena 6 tütar ja poeg Juhan nimetatud Peter (1815-1883, edaspidi lihtsalt Peter). Tütar Mai (sünd 1818) kositi Juhan Helstini poolt Karbi talu perenaiseks. Teised tütre kositi kaugemale. Hurda talu peremeheks jäi poeg Peter.

1835 abiellus Peter Hirepüksi Pebu tütre Lisoga (1817-1894) Viitinast. Neil oli neli tütar, kellest täisikka jõudis kolm ja kuus poega, kellest meheikka jõudis neli. Tütred viidi väimeeste poolt kodunt välja: Mari (1837) 1859 Vidrik Schmeimanni poolt Hurda küla Maksi põlistallu, An (1840) järgmisel aastal Ott Pettai poolt Kõrgepallu ja Katri (1845-1868) 1867 Jakob Antressoni poolt naabruses asuvasse Kaugu külla. Katri eluküünal kustus teadmata põhjustel juba järgmisel aastal. Ta on maetud Rõuge vanale kalmistule. Tema haul on väike malmrist, sellel vaskplaat tekstiga:

Sin hengäs Katri Antreson sündinu 30 Januar 1845 kolli 16 januar 1868 Las minu heng ku Rosi lill ei närveta taat Pallav Päiv neid hälmit ello ei ka Surm.

Pojad jäid aja jooksul neljaks jagatud kodutallu: vanim Jaan (1848-1894) põliskoju Hurdale, Juhan (1860-1911) väljaehitatud Mäetarele, Hermann (1851-1890) Ala-Pallu, Villem (1856-1926) Pedajale.

Jaan abiellus 1870 Mari Lepaga (1849-1919). Neil oli üheksa last: Juhan (1882), Villem (1879-1934), Peeter (1890-1943), Vidrik, Jakob (1882-1971), Aleksander (1887-1966), Miina (1875-1942), Katri ja Ann (1877).

Juhan oli abielus Mai Schmeimanniga (1859-1936) Karbi talust. Ka neil oli üheksa last: Jaan (1885-1919), Jakob (1886-1911), Vidrik (1888-1953), August (1895-1975), Eduard (1898-1975), Osvald (1902-1964), Leonhard (1904-1988), Juuli (1891-1975) ja Anna (1893-1967).

Hermann oli abielus Mari Pähnaga (1856-1944), neil olid lapsed Jaan (1877-1955), Vidrik (1886-1967) ja Katri (1889-1966).

Villemi esimesest abielust Miina Pähnaga (1855-1890) sündisid lapsed Jakob (1886-1966) ja August (1899-1945). Teine abielu Ann Siskaga (1891) jäi lastetuks.

Mina, Karl Pettai, olen Juhan Pettai pojapoeg. Seisuga 1995 olen kirja pannud kõik Jaani, Juhani, Hermann ja Villemi järglased koos abikaasadega. On toimunud kuus suguvõsa kokkutulekut: 1991 (107 osalejat), 1993 (127), 1995 (88), 1997 (54), 2000 (31) ja 2001 (77).

Perekonnanimi Pettai tuleneb Eestis pindalaliselt kõige enam levinud puuliigi mänd (*Pinus sylvestris*) võrokeelsest nimetusest petäi. Pedastikud (männikud) moodustavad ligi poole (48%) Eesti ja kaugelt üle poole Võrumaa metsadest. Pedäjä palgid olid eelistatud ehitusmaterjal rehielamutes. Pedäjä pakkudest kisti pirde, millest valmistati igaks otstarbeks korve, häll kaasaarvatud. Pirrutuli oli põhiliseks tubaseks valgusallikaks kuni petrooliumilampide ilmumiseni. Ütleb ju Võrumaa vanasõnagi, et mis petäi, tuust saa pirrupuu, mis tütrik, tuust saa naene. Regionaalse perekonnanimena on Pettai omal ajal kasutamist leidnud Viljandi-, Tartu- ja Võrumaal kokku 14 vallas. Seega on Eestis kokku 14 Pettai suguvõsa. Nime algvariante on seitse: Pettai, Pettaj, Pettay, Peddai, Pedday, Bedday, Petai.

Väljavõtte loetust

ÜRO kuulutas 1999.aasta eakate inimeste aastaks ja president Lennart Meri valiti Eestis selle patrooniks. 29.juunil korraldas ta koos abikaasa Helle Meriga Kadriorus vastuvõtu ligemale kahesajale ühiskondlikult aktiivsele eakale. Saarde kihelkonnast olid vastuvõtule kutsutud Vaike Gustavson Kilingi-Nõmmest, Karl Pettai Tihemetsast ja Vambola Remmel Surjust.

Saarde Sõnumid nr 7, august 1999

Ühe talupoisi lugu

Malle Ringmäe

Vanimad andmed Veskimetsade esivanemate kohta pärinevad Kodavere kihelkonna kirikumeetrikast. Seal on kirjas, et 10.veebruari 1740.a sõlmiti Kodavere kirikus Tooma Annuse poja Tõnno s. 1720 ja Marri abielu. 1741.a sündis Tõnnol ja Marril esimene poeg Juhhan. Juhhani kolmas poeg sai nimeks Juhkum s. 1778. Tema sai 1826. a perekonnanime Weskimetz. Veskimetsa nimi tulenes talu nimest, kus Juhkum sündis ja elas. Talu asus Tellerhofi (Ranna) mõisa alal. 1866.a välja ostma võlakirju Veskimetsa talu omamiseks. Sellel ajal pidasid Veskimetsa talu Juhkumi kolm poega – Karel, Jaan, Jüri. Järgmisena said Veskimetsa talu omanikeks vanima venna Kaarli kolm poega – Jaan, Jüri, Villem. Jaani pojale Jakobile s. 1851.a – 1927 osteti Raatberes Vainu talu 28 ha. Jakob võttis naiseks Liisa Oksa s. 02.04.1860-04.01-1932. neil oli kuus last: Villem 24.07.1880, Johannes 26.09.1882, August 31.03.1887, Karla 04.07.1891, Joosep 19.08.1893 ja Salme 1889. Nende poeg August oligi minu vanaisa.

August alustas kooliteed Kodavere Kirikukoolis, mille lõpetas 1904.a. Kuna isa tahtis pojale rohkem haridust anda, läks August edasi õppima Tartu Veterinaaria Instituudi juures tegutsevasse veterinaar-velskrite kooli. Selle ta lõpetas 1907.a. Sõjaväes teenis August Gatšinos kūrassiiride polgus. Väeteenistuse ajal tuli tal kord ravitseda Nikolai II naise koera. Selle töö eest oli teenistus üks kuldrubla. Sõbrad, kes töötasid juba Simferopolis, kutsusid Augusti ka Krimmi tööle. Kuna talusse jäi vend Johannes, siis tuligi Augustil elatist teenida mujal. Sõitiski ta 1912.a sõprade kutsel Krimmi tööle. Algul leidis töökohta Feodosia lähedal. Töö oli huvitav, tuli ravida nii eesleid kui koeri-kasse. Järgmine töökoht oli Bahtšisarai linnas. Õhtuti käidi Khaani lossi pargis jalutamas. Kohalikud neid vaatasid huviga seda punapõselist ja heledanahalist noormeest, kuna nad olid ise kõik tõmmud. Seal pargis tutvuski August kauni kreeklanna Aleksandra Konstandiga (07.09.1893). Tema vanavanemad olid tulnud Kreekast Krimmi. Läti Kreeka Seltsi president on uurinud, et Konstanda ja Konstandi nimelised kreeklased pärinevad Kefalonia saarelt.

Ühel õhtul, kui August neiu koju saatis, lõikas Aleksandra oma aiast teeroose ja kinkis need Augustile. Sellest ajast arenes soe sõprus ja 25.08.1914 nad abiellusid. Laulatus toimus vene õigeusu kirikus, kuigi vanaisa oli luteri usku. Oli alanud I Maailmasõda ja kolm päeva pärast laulatust tuli Augustil minna rindele. Sõdis ta Galiitsias. Ratsaväe hobused olid ta ravitseda ja eesliin oli kaugel. Lahusolek kestis kaks ja pool aastat ning vet-velskri töö jätkus ka rahu tingimustes.

04.09.1918.aastal sündis peresse tütar Eleonore – minu ema. Elati tavapäraselt lõunamaalaste elu. Krimmis ja kogu Ukrainas oli aga viljalkaldus ja ka vanaisa peresse tuli nälg. Kõik väärtuslikud esemed – hõbelusikad ja vanaema ilusad poolkuu-kujulised kõrvarõngad vahetati toidu vastu. 30.12.1921 sündis poeg Sergei, ajal kus kodus polnud midagi süüa. Oli võimalik opteeruda ja pere otsustas tulla Eestisse. 1922 augustis asuti teele. Teel tuli läbida karantiin Moskvas ja Narvas. Eestis läks pere algul Johannese juurde Vainu tallu, kus elati seni, kui vanaisa leidis tööd. Märtsis 1923 sai ta vet-velskri koha Harju Maavalitsuse Kose-Kuivajõe jaoskonda. Korter saadi vanasse koolimajja. Seal sündis ka tütar Leili 29.09.1923. 1924.aastal kolib pere Harju-Ristile, vanaisal jälle uus töökoht. Korter on nüüd mõisa majas. Ametimaaks oli 6 ha maad. Seal kasvatati rukist, segavilja ja kartulit. Laudas olid lehm, siga ja kanad. Aeg läks ja pere suurenes - 25.12.1926 sündis peresse tütar Laine. Vanaemal sai eesti keel juba päris selgeks ja ta valmistas eesti rahvustoite. Kuid ta tõi peresse ka oma rahva kombeid. Üks neist oli uusaasta lihapiruka küpsetamine, kuhu peideti pergamendipaberisse mässitud münt. Uusaasta hommikul lõigati igapähele, alates kõige vanemast tükk pirukat. Kes sai mündiga tüki pirukast, sel oli algaval aastal õnne loota. Piruka kreekapärane nimetus vasilopitta. 25.08.1929 sündis peresse poeg Kaljo. Vanaisa tegeles palju lastega ja armastas ka aiatööd teha. 09.12.1935 sündis peresse tütar Heli. 1936.a. tabas peret suur kaotus. Leili astus raudrehale ja selle tagajärjel tekkis veremürgitus. Ta suri haiglas. 1938.a lõpetas Eleonore Nõmme Gümnaasiumi. Poeg Sergei lõpetas Tallinna Reaalkooli 1941.a ja edasi õppis Tartu Ülikoolis filoloogiat. 1940.a suunati vanaisa Loksale tööle. 14.06.1941 küüditati tütar Eleonore perega Siberisse, sest Eleonore abikaasa Karl Kivi oli Eesti Vabariigis Kaitseliidu Harju Maleva Kloostri malevkonna pealiku abi. 1943.a saatis vanaisa Viinistult poja Sergei üle mere Soome. Sergei teenis Jalkala IJR 200 staabikompaniis ja jäi Jäppilä lahingus 10.06.1944.a kadunuks. Seda kõike saadi teada palju aastaid hiljem. 1950.a tuli minna Kõnnu, siis kasvatas vanaisa ka Eleonore lapsi, kuna tütar oli veel Siberis asumisel.

Nüüd tuli vanaisal ravida kolhooside loomi. Väljasõite tuli teha suvel rattaga ja talvel reega. Tuli aga jälle uus suunamine, seekord „Õitsengu“ kolhoosi, seal saime elamiseks vana moonakate maja. Maja ümber oli suur õuna- ja marjaaed. Terve aed sai korda tehtud, põõsaste ja õunapuude alused kaevatud. Tütar Laine lõpetas 1945.a Tallinna Toitlustustehnikumi ja hiljem Instituudi. 1954.a lõpetas tütar Heli Paide Kooperatiivtehnikumi. Kõik ta lapsed said hea hariduse. Poeg Kaljo õppis veel palju aastaid hiljem Moskvas geodeesiat kaugõppes.

Elu oli rahuldav, kuid siis tuli suur kaotus 5.03.1955 sai vanaisa autoõnnetuses surma. Oma elu ei elanud vanaisa mitte asjata. Nüüdseks on tal üheksa lapselast, kakskümmend kaks lapselapse last ja kaks lapselapse lapselast.

ÕNNITLEME !

	Maie-Rutt Taimla	5.juuni	65
	Sylvi Allas	7.juuni	80
	Salme-Leonore Tiro	11.juuni	75
	Luly Taal	15.juuni	70
	Valdu Nellis	19.juuni	60
	Mai Schröder	22.juuni	65
	Elmar Joosep	24.juuni	90
	Jan Noormägi	28.juuni	50
	Virve Vendla	2.juuli	65
Erich Strikholm	5.august	70	
Toivo Vainola	13.august	65	
Virve Roost	17.august	70	
Evi Viirsalu	18.august	70	
Ene Liivik	24.august	70	

EESTI LIPP Martin Lipp

Kaunistagem Eesti kojad kolme koduvärviga,
mille alla Eesti pojad ühiselt võiks koonduda;
ühine neil olgu püüe ühes vennaarmuga.
Kostku võimsalt meie hüüe: "Eesti, Eesti, ela sa!"

Sinine on sinu taevas, kallis Eesti kodumaa,
oled kord sa ohus, vaevas, sinna üles vaata sa.
Must on sinu mullapinda, mida higis haritud,
must on kuub, mis Eesti rinda vanast juba varjanud.

Sinine ja must ja valge kaunistagu Eestimaad,
vili võrsugu siin selge, paisugu tal täieks pead.
Vaprast meelest, venna armust Eesti kojad kõlagu,
kostku taeva poole põrmust : "Eesti, Eesti, ela sa!"

Martin Lipp: sünd 02.04.1854 Peetruse talu, Vooru vald, Tarvastu kihelkond

Teenistuskäik: 1880 Tartu Jaani Saksa koguduse abiõpetaja, 1882-84 Kaarma koguduse õpetaja, 1884-23 Nõo koguduse õpetaja. 1880 Tartu koolide usuõpetaja, 1880-82 Eesti Kirjameeste Seltsi sekretär, 1882-84 Kaarma Kooliõpetajate Seminari direktor.

Luuletaja, kooli- ja lastekirjanik, ajaloolane (kodumaa kirikulugu, Eesti genealoogia algataja)

Lisaks tuntud teosele, Martin Lipp "Masingite suguvõsa", mis on esimesi uurimusi eesti genealoogias, on ta kirjutanud sõnad paljudele tuntud lauludele.

Meie autoreid

Malle Ringmäe

Ilmavalgust nägin 9.novembril 1940.a Padisel. Pruunid silmad ja tumedad juuksed olen pärinud oma vanaemalt, kes oli rahvuselt kreeklanna. 7-kuuselt tuli mul ette võtta reis Siberisse, kuna isa oli olnud Kaitseliidus. 1946.aastl tulime emaga jälle Eestisse tagasi.

1948.a läksin Loksa 7-kl. Kooli esimesse klassi. Olude sunnil käisin mitmes Põhja-Eesti koolis. Seitsmenda klassi lõpetasin Varangul. 1959.a sai lõpetatud Rakvere I Keskkool. Siis viis meid tee juba Raplamaale. Tööle asusin Kohila Sovhoosi Lastepäevakodus sõimerühma kasvatajana, kus töötasin pensionile minekuni. Töö kõrvalt õppisin Tallinna Meditsiini Koolis meditsiiniõe erialal. Pensionipõlves huvitusin sugupuu uurimisest. Rait Talvoja õhutusel astusin Genealoogia Seltsi liikmeks. Mul on kolm last ja neli lapselast.

Heino Tooding

Sündinud 21.märts 1930. Sünnikoht Tallinn, Rinnalaste Kodu, kus väga vaestest oludest pärit ema mõnda aega töötas. Isa poolest vallaslaps, mille tõttu on elus tulnud rohkem omal käel ja jõul toime tulla.

Varases lapsepõlves kasvasin vanaema ja emapoolsete onude juures Järvamaal Koigis, kus elupaigaks oli pisike asundustalu. Vanaema oli koos oma teise abikaasaga tulnud I Maailmasõja aegu Koigi mõisa Põltsamaa kandist.

Minu koolitee algas 1938.a Koigi algkoolis ja jätkus 1942.a kevadest juba Lustivere algkoolis. 1945.a kevadel sain lõputunnistuse ja isegi kiituskirja. 1946.a sügisel astusin Põltsamaa tööstuskooli nr. 8, kus õppimine oli täielikul riiklikul ülalpidamisel ja kool asus kodu läheduses. 1948.a suvel saime kutsetunnistused, kus oli kirjas, et olen omandanud VI liigi tööriistalukksepa ametioskused. Kogu kooliaja olin sunnitud kandma ka grupivanema kohustusi. Mind suunati Tallinna Meretehasesse, mis oli sisuliselt militaarne ettevõtte, kus remonditi ja hooldati sõjalaevu. Tervelt 25 aastat kulus minu elust selles tehases lukksepana, jaoskonna meistrina ja tsehhijuhataja asetäitjana. Nende aastate sisse mahtus Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi õhtuse osakonna lõpetamine töö kõrvalt 1966.aastal. Ühel hetkel ammendas ennast töö tehases. 1973.aastal läksin tööle Autotranspordi Konstrueerimise ja Tehnoloogia Bürosse. Seal tegelesin loodud konstruktsioonide katsetamisega ja hiljem ka vedudealaste projektidega. Sealt jäin 1990.aastal pensionile.

Salme Niilisk

Olen sündinud 19. märtsil 1944.a Läänemaal, Martna vallas, Kuluse külas, Köstri talus. Olin oma vanemate üheksas laps ja peale mind sündis veel kolm last – seega kokku oli meid 12.

Isa Johannes Niilisk läks 1936.a Harjumaalt, Nabalast Läänemaale ning asus Martna kirikus tööle köster-organisti ametikohale, kus ta töötas kuni surmani, üle 40 aasta. Ema oli algul kodune, hiljem astus olude sunnil kolhoosi, kus töötas noorkarjatalitajana. Kui vanemad õed-vennad kooli läksid, tuli minul väga varakult hakata karjas käima. 1951.a läksin minagi Martna kooli 1.klassi, mille lõpetasin 1959.a Suures peres on enamasti kõigil soov asuda varakult ise raha teenima. Läksin 16-aastaselt tööle. Algul samas Martna apteegis, hiljem Haapsalus kaupluses. Töö kõrvalt õppisin Haapsalu Töölisnoorte Keskkoolis ja lõpetasin selle 1966.a kevadel. Sama aasta sügisel astusin õppima Tallinna Pedagoogilisse Instituuti bibliograafia erialale. Eriala jagunes humanitaar- ja tehnikaharuks. Valisin tehnikaharu, kui perspektiivikama ning pärast lõpetamist 1970.aastal sain tööle Tehnikaraamatukogu toodangukataloogide osakonda, mis oli tolle aja kohta unikaalne osakond kogu Eestis. Viimased aastad olen töötanud erafirmas Tallinna Teede AS personalijuhina.

Suguvõsa ajalugu uurima ja sugupuud koostama hakkasin üliõpilasena 60-ndate aastate lõpus. Joonistasin kastikesed millimeeterpaberile, panin juurde nii palju andmeid, kui sugulasi külastades teada sain, kusjuures genealoogiast polnud mul sel ajal aimugi.

1998.a panin koos oma õdede-vendadega aluse Kuluse küla kooskäimistele, mis korduvad üle aasta ja on väga rahvarohked. 2001.a korraldasin Lagedil esimese suguvõsa kokkutuleku.

Eesti Muinsuskaitse Selts on pidanud mind vääriliseks kandma medalit "MUINSUSKAITSE ON MEIE TULEVIKU KAITSE", mis anti mulle üle 2002.a lõpus EMS-i 15.aastapäeva aktusel.

Olen pärit musikaalsest perekonnast ja armastan väga koorilaulu. Käin ka ise laulmas Tallinna Jaani kiriku segakooris. Olen ühe täiskasvanud tütre ema.

